Επίσημη Εφημερίδα
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

EL
Σειρά C

C/2025/3947

18.7.2025

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

της 16ης Ιουλίου 2025

σχετικά με την έγκριση κατευθυντήριων γραμμών για το κλείσιμο των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης των κρατών μελών που εγκρίθηκαν για παροχή συνδρομής από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) για την περίοδο 2014-2022

(C/2025/3947)

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

(1) Τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης των κρατών μελών τα οποία εγκρίθηκαν για παροχή συνδρομής από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020 εγκρίθηκαν βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ([1]) και παρατάθηκαν έως την 31η Δεκεμβρίου 2022 με τον κανονισμό (ΕΕ) 2020/2220 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ([2]).

(2) Λαμβανομένης υπόψη της σημασίας του έγκαιρου και αποτελεσματικού κλεισίματος των εν λόγω προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης, σύμφωνα ιδίως με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ([3]), τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1305/2013, τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ([4]), τον κατ' εξουσιοδότηση κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 907/2014 της Επιτροπής ([5]) και τον εκτελεστικό κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 908/2014 της Επιτροπής ([6]), είναι αναγκαία η παροχή κατάλληλης καθοδήγησης σχετικά με το κλείσιμο των εν λόγω προγραμμάτων.

(3) Το κλείσιμο των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης των κρατών μελών για την περίοδο 2014-2022 θα βασιστεί στην πείρα που αποκτήθηκε από το κλείσιμο της περιόδου προγραμματισμού αγροτικής ανάπτυξης 2007-2013 και θα πρέπει να προταθούν απλουστευμένες διαδικασίες με στόχο την αξιοποίηση των βέλτιστων πρακτικών που προσδιορίστηκαν κατά το κλείσιμο της προηγούμενης περιόδου.

([1]) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 487, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1305/oj).

([2]) Κανονισμός (ΕΕ) 2020/2220 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Δεκεμβρίου 2020, σχετικά με τη θέσπιση ορισμένων μεταβατικών διατάξεων για τη στήριξη από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) τα έτη 2021 και 2022 και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1305/2013, (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 και (ΕΕ) αριθ. 1307/2013 όσον αφορά τους πόρους και την εφαρμογή τους τα έτη 2021 και 2022 και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1308/2013 όσον αφορά τους πόρους και την κατανομή αυτής της στήριξης τα έτη 2021 και 2022 (ΕΕ L 437 της 28.12.2020, σ. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2220/oj).

([3]) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 320, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1303/oj).

([4]) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 352/78, (ΕΚ) αριθ. 165/94, (ΕΚ) αριθ. 2799/98, (ΕΚ) αριθ. 814/2000, (ΕΚ) αριθ. 1290/2005 και (ΕΚ) αριθ. 485/2008 του Συμβουλίου (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 549, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1306/oj).

([5]) Κατ' εξουσιοδότηση κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 907/2014 της Επιτροπής, της 11ης Μαρτίου 2014, για τη συμπλήρωση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, όσον αφορά τους οργανισμούς πληρωμών και άλλους οργανισμούς, τη δημοσιονομική διαχείριση, την εκκαθάριση λογαριασμών, τις εγγυήσεις και τη χρήση του ευρώ (ΕΕ L 255 της 28.8.2014, σ. 18, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2014/907/oj).

([6]) Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 908/2014 της Επιτροπής, της 6ης Αυγούστου 2014, για τη θέσπιση κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τους οργανισμούς πληρωμών και άλλους οργανισμούς, τη δημοσιονομική διαχείριση, την εκκαθάριση λογαριασμών, τους κανόνες σχετικά με τους ελέγχους, τις εγγυήσεις και τη διαφάνεια (ΕΕ L 255 της 28.8.2014, σ. 59, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2014/908/oj).

(4) Σκοπός των κατευθυντήριων γραμμών είναι να διευκολυνθεί η διαδικασία κλεισίματος με την παροχή του μεθοδολογικού πλαισίου βάσει του οποίου θα πρέπει να πραγματοποιείται το κλείσιμο για τον δημοσιονομικό διακανονισμό των εκκρεμών δημοσιονομικών δεσμεύσεων της Ένωσης μέσω της καταβολής τυχόν τελικού υπολοίπου, της ανάκτησης αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών και/ή της αποδέσμευσης τυχόν μη χρησιμοποιηθεισών δεσμεύσεων.

(5) Επομένως, οι κατευθυντήριες γραμμές θα πρέπει να εγκριθούν,

ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ:

Άρθρο μόνο

Εγκρίνονται οι κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής σχετικά με το κλείσιμο των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης των κρατών μελών που εγκρίθηκαν για παροχή συνδρομής από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) για την περίοδο 2014-2022, όπως ορίζονται στο παράρτημα.

Βρυξέλλες, 16 Ιουλίου 2025.

Για την Επιτροπή
Christophe HANSEN
Μέλος της Επιτροπής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2022

1. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΛΕΙΣΙΜΑΤΟΣ

Τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης των κρατών μελών που χρηματοδοτήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020 εγκρίθηκαν βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ([1]). Η περίοδος που προβλέπεται στο άρθρο 26 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 παρατάθηκε έως την 31η Δεκεμβρίου 2022 βάσει του κανονισμού (ΕΕ) 2020/2220 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ([2]). Ως εκ τούτου, οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές ισχύουν για την περίοδο προγραμματισμού από το 2014 έως το 2022.

Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές εφαρμόζονται στο κλείσιμο των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 ([3]), τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1305/2013, τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 ([4]), τον κατ' εξουσιοδότηση κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 907/2014 της Επιτροπής ([5]), τον εκτελεστικό κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 908/2014 της Επιτροπής ([6]), τον εκτελεστικό κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 808/2014 της Επιτροπής ([7]) και τον εκτελεστικό κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 809/2014 της Επιτροπής ([8]).

Το κλείσιμο των προγραμμάτων αφορά τον δημοσιονομικό διακανονισμό (σε EUR) των εκκρεμών δημοσιονομικών δεσμεύσεων της Ένωσης μέσω της καταβολής (σε EUR) τυχόν τελικού υπολοίπου στο κράτος μέλος κάθε προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης (ΠΑΑ) ή της ανάκτησης (σε EUR) αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών, εκ μέρους της Επιτροπής, από κράτος μέλος και της αποδέσμευσης (σε EUR) τυχόν τελικού υπολοίπου.

Όλα τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις της Επιτροπής και των κρατών μελών όσον αφορά τη χρηματοδοτική στήριξη εξακολουθούν να ισχύουν έως το κλείσιμο των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης. Το κλείσιμο των ΠΑΑ δεν επηρεάζει το δικαίωμα της Επιτροπής να εγκρίνει περαιτέρω δημοσιονομικές διορθώσεις ή να ανακτά αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά.

([1]) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 487, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1305/oj).

([2]) Κανονισμός (ΕΕ) 2020/2220 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Δεκεμβρίου 2020, σχετικά με τη θέσπιση ορισμένων μεταβατικών διατάξεων για τη στήριξη από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) τα έτη 2021 και 2022 και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1305/2013, (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 και (ΕΕ) αριθ. 1307/2013 όσον αφορά τους πόρους και την εφαρμογή τους τα έτη 2021 και 2022 και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1308/2013 όσον αφορά τους πόρους και την κατανομή αυτής της στήριξης τα έτη 2021 και 2022 (ΕΕ L 437 της 28.12.2020, σ. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2220/oj).

([3]) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 320, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1303/oj).

([4]) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 352/78, (ΕΚ) αριθ. 165/94, (ΕΚ) αριθ. 2799/98, (ΕΚ) αριθ. 814/2000, (ΕΚ) αριθ. 1290/2005 και (ΕΚ) αριθ. 485/2008 του Συμβουλίου (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 549, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1306/oj).

([5]) Κατ' εξουσιοδότηση κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 907/2014 της Επιτροπής, της 11ης Μαρτίου 2014, για τη συμπλήρωση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, όσον αφορά τους οργανισμούς πληρωμών και άλλους οργανισμούς, τη δημοσιονομική διαχείριση, την εκκαθάριση λογαριασμών, τις εγγυήσεις και τη χρήση του ευρώ (ΕΕ L 255 της 28.8.2014, σ. 18, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2014/907/oj).

([6]) Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 908/2014 της Επιτροπής, της 6ης Αυγούστου 2014, για τη θέσπιση κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τους οργανισμούς πληρωμών και άλλους οργανισμούς, τη δημοσιονομική διαχείριση, την εκκαθάριση λογαριασμών, τους κανόνες σχετικά με τους ελέγχους, τις εγγυήσεις και τη διαφάνεια (ΕΕ L 255 της 28.8.2014, σ. 59, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2014/908/oj).

([7]) Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 808/2014 της Επιτροπής, της 17ης Ιουλίου 2014, σχετικά με τη θέσπιση κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) (ΕΕ L 227 της 31.7.2014, σ. 18, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2014/808/oj).

([8]) Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 809/2014 της Επιτροπής, της 17ης Ιουλίου 2014, για τη θέσπιση κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά το ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου, τα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης και την πολλαπλή συμμόρφωση (ΕΕ L 227 της 31.7.2014, σ. 69, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2014/809/oj).

Όπως διευκρινίζεται ανωτέρω, ο κανονισμός (ΕΕ) 2020/2220 (στο εξής: μεταβατικός κανονισμός), που εκδόθηκε το 2020, παρέτεινε την περίοδο που προβλέπεται στο άρθρο 26 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 έως την 31η Δεκεμβρίου 2022 [βλ. άρθρο 1 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) 2020/2220].

Με τον μεταβατικό κανονισμό θεσπίστηκε επίσης η δυνατότητα χρηματοδότησης προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης με πρόσθετη χρηματοδότηση από το Μέσο Ανάκαμψης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EURI) ([9]) για τα έτη 2021 και 2022, με σκοπό την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κρίσης της νόσου COVID-19 και των συνεπειών της στον γεωργικό τομέα και στις αγροτικές περιοχές της Ένωσης. Ωστόσο, τα πρόσθετα κονδύλια του EURI υπόκεινται σε ορισμένες προϋποθέσεις και, ως εκ τούτου, έπρεπε να προγραμματιστούν και να παρακολουθούνται χωριστά από τη στήριξη του ΕΓΤΑΑ για την αγροτική ανάπτυξη. Παρά τον διαχωρισμό αυτό, εφαρμόζονται οι κανόνες που προβλέπονται στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1305/2013, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για τις τροποποιήσεις των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης, στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1306/2013, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για την αυτόματη αποδέσμευση, και στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1307/2013, εκτός αν προβλέπεται διαφορετικά στον μεταβατικό κανονισμό. Το τμήμα του EURI των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης της περιόδου 2014-2022 θα κλείσει ταυτόχρονα με το τμήμα του ΕΓΤΑΑ. Όλοι οι κανόνες που ισχύουν για τα κονδύλια του ΕΓΤΑΑ ισχύουν και για τα κονδύλια του EURI, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά.

Ως αποτέλεσμα του μεταβατικού κανονισμού, τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης της περιόδου 2014-2022 παρατάθηκαν για δύο επιπλέον έτη ([10]) (με εξαίρεση το Ηνωμένο Βασίλειο) με πρόσθετη χρηματοδότηση από το ΕΓΤΑΑ και το EURI και παράταση εφαρμογής έως το τέλος του 2025 (λήξη της περιόδου επιλεξιμότητας για τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης). ([11]).

2. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΚΛΕΙΣΙΜΟ

2.1. Καθοδήγηση και παροχή συνδρομής

Η Επιτροπή θα συνεργαστεί στενά με τα κράτη μέλη προκειμένου να παράσχει την αναγκαία καθοδήγηση και συνδρομή κατά την προετοιμασία του κλεισίματος.

2.2. Προθεσμίες για την υποβολή των τελευταίων αιτημάτων για τροποποιήσεις των προγραμμάτων

Οι διαδικασίες και οι προθεσμίες για τροποποιήσεις των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης καθορίζονται στο άρθρο 4 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 808/2014 της Επιτροπής.

2.2.1. *Άρθρο 4 παράγραφος 2 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 808/2014:*

— Τροποποιήσεις προγραμμάτων του είδους που αναφέρεται στο άρθρο 11 στοιχείο α) σημείο i) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 μπορούν να προταθούν έως και τέσσερις φορές κατά τη διάρκεια της περιόδου προγραμματισμού.

— Για όλα τα άλλα είδη τροποποιήσεων μπορεί συνδυαστικά να υποβληθεί ενιαία πρόταση τροποποίησης ανά ημερολογιακό έτος και ανά πρόγραμμα, με εξαίρεση το 2025. Το 2025 είναι το μόνο έτος κατά το οποίο μπορούν να υποβληθούν περισσότερες από μία προτάσεις τροποποίησης, υπό την προϋπόθεση ότι οι συνδυαζόμενες τροποποιήσεις αφορούν αποκλειστικά την προσαρμογή του σχεδίου χρηματοδότησης, συμπεριλαμβανομένων τυχόν επακόλουθων αλλαγών στο σχέδιο δεικτών. Επιπλέον, μπορούν να υποβληθούν ανά πρόγραμμα τέσσερις πρόσθετες προτάσεις τροποποίησης για όλα τα άλλα είδη τροποποιήσεων συνδυαστικά κατά τη διάρκεια της περιόδου προγραμματισμού. Τα κράτη μέλη μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτές τις πρόσθετες προτάσεις τροποποίησης το 2025, εάν δεν τις έχουν χρησιμοποιήσει προηγουμένως.

2.2.2. *Άρθρο 4 παράγραφος 3 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 808/2014:*

— Τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν υποβάλει την τελευταία τροποποίηση προγράμματος του είδους που αναφέρεται στο άρθρο 11 στοιχείο α) σημείο iii) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 στην Επιτροπή έως τις 30 Σεπτεμβρίου 2022.

— Άλλα είδη τροποποιήσεων προγράμματος πρέπει να έχουν υποβληθεί στην Επιτροπή έως τις 30 Σεπτεμβρίου 2025.

([9]) Κανονισμός (ΕΕ) 2020/2094 του Συμβουλίου, της 14ης Δεκεμβρίου 2020, σχετικά με τη θέσπιση Μέσου Ανάκαμψης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη στήριξη της ανάκαμψης μετά την κρίση της νόσου COVID-19 (ΕΕ L 433I της 22.12.2020, σ. 23, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2094/oj).

([10]) Άρθρο 1 του κανονισμού (ΕΕ) 2020/2220.

([11]) Με το άρθρο 2 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) 2020/2220 παρατάθηκε η προθεσμία που αφορούσε την επιλεξιμότητα των δαπανών του ΕΓΤΑΑ, όπως ορίζεται στο άρθρο 65 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013.

2.3. **Υποβολή τριμηνιαίων δηλώσεων δαπανών πριν από το κλείσιμο**

Τα κράτη μέλη πρέπει να συνεχίσουν να υποβάλλουν τριμηνιαίες δηλώσεις δαπανών για τις δαπάνες που πραγματοποίησε ο οργανισμός πληρωμών έως την τελική ημερομηνία επιλεξιμότητας των δαπανών σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα που ορίζεται στο άρθρο 22 παράγραφος 2 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 908/2014. Επομένως, η τελευταία τριμηνιαία δήλωση δαπανών που πρέπει να λάβει η Επιτροπή είναι εκείνη του τέταρτου τριμήνου του 2025, για το οποίο πρέπει να υποβληθεί δήλωση δαπανών έως την 31η Ιανουαρίου 2026.

Το συνολικό ποσό της προχρηματοδότησης και των ενδιάμεσων πληρωμών που καταβάλλει η Επιτροπή για το αντίστοιχο πρόγραμμα δεν πρέπει να υπερβαίνει το 95 % της συνολικής συνεισφοράς του ΕΓΤΑΑ και του EURI που προβλέπεται στο αντίστοιχο πρόγραμμα ([12]). Αυτό σημαίνει ότι η Επιτροπή θα πρέπει να σταματήσει την επιστροφή των δαπανών βάσει των τριμηνιαίων δηλώσεων δαπανών όταν το σωρευτικό ποσό που καταβάλλεται σε ΠΑΑ θα ανέλθει στο 95 % της συνδυασμένης συνολικής συνεισφοράς του ΕΓΤΑΑ και του EURI (όπως ορίζεται στην τελευταία έκδοση της απόφασης για την έγκριση του αντίστοιχου προγράμματος).

Μόλις το ΠΑΑ καλύψει το επίπεδο του 95 % της συνδυασμένης συνολικής συνεισφοράς τόσο από το ΕΓΤΑΑ όσο και από το EURI, η Επιτροπή θα προβεί στην εκκαθάριση της προχρηματοδότησης με κάθε μεταγενέστερη δήλωση δαπανών. Το τελικό υπόλοιπο του αντίστοιχου προγράμματος θα καταβληθεί ή θα ανακτηθεί στο κλείσιμο του προγράμματος.

3. **ΕΠΙΛΕΞΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ**

3.1. **Τελική ημερομηνία επιλεξιμότητας δαπανών και γενικοί ισχύοντες κανόνες**

Σύμφωνα με το άρθρο 65 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 ([13]), η τελική ημερομηνία επιλεξιμότητας των δαπανών είναι η 31η Δεκεμβρίου 2025, δηλαδή η δαπάνη θα πρέπει να έχει πραγματοποιηθεί από έναν δικαιούχο και να έχει πληρωθεί πριν από την 31η Δεκεμβρίου 2025. Επιπλέον, οι δαπάνες θα είναι επιλέξιμες για συνεισφορά από το ΕΓΤΑΑ (και το EURI) μόνο εάν ο οργανισμός πληρωμών καταβάλει πράγματι τη σχετική ενίσχυση πριν από την 31η Δεκεμβρίου 2025.

Οι προκαταβολές για μέτρα που δεν εμπίπτουν στο ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου (εκτός ΟΣΔΕ) ([14]) επιτρέπονται σύμφωνα με το άρθρο 42 και το άρθρο 45 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013. Σύμφωνα με το άρθρο 63 του εν λόγω κανονισμού, οι προκαταβολές πρέπει να εξασφαλίζονται με τραπεζική εγγύηση ή ισοδύναμη εγγύηση που παρέχεται από δημόσια αρχή. Η εγγύηση μπορεί να αποδεσμευτεί όταν ο αρμόδιος οργανισμός πληρωμών εξακριβώσει ότι το ποσό της πραγματικής δαπάνης που αντιστοιχεί στη δημόσια συνεισφορά που σχετίζεται με τη δράση υπερβαίνει το ποσό της προκαταβολής.

Δεδομένου ότι το 2025 είναι το τελευταίο έτος εφαρμογής των ΠΑΑ, τα κράτη μέλη πρέπει να εκκαθαρίσουν τις προκαταβολές που έχουν καταβληθεί στους δικαιούχους και σχετίζονται με έργα που ολοκληρώθηκαν στο πλαίσιο της περιόδου προγραμματισμού 2014-2022.

Στο πλαίσιο της μεταφοράς δαπανών, όπως ορίζεται στο σημείο 3.8 κατωτέρω, οι προκαταβολές ανά κράτος μέλος που δεν θα έχουν εκκαθαριστεί έως τα τέλη του 2025 θα πρέπει να συνδέονται με υπό εξέλιξη έργα για τα οποία η χρηματοδότηση θα διασφαλιστεί στο πλαίσιο του στρατηγικού σχεδίου για την κοινή γεωργική πολιτική (ΚΓΠ) κατά την περίοδο 2023-2027 σύμφωνα με το άρθρο 155 παράγραφος 4 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2115 ([15]).

Τυχόν ανεκκαθάριστες / μη χρησιμοποιηθείσες προκαταβολές για το ΕΓΤΑΑ 2014-2022 ή για το EURI πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2025 που δεν συνδέονται με μεταφορά δαπανών στο πλαίσιο του στρατηγικού σχεδίου για την ΚΓΠ πρέπει να ανακτώνται από τον δικαιούχο, ώστε να διασφαλίζεται η προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης. Εάν το κράτος μέλος δεν κινήσει διαδικασίες ανάκτησης για τα εν λόγω ποσά πριν από τη λήξη της προθεσμίας για την υποβολή του οριστικού λογαριασμού ή δεν δηλώσει αυτοδιόρθωση στους οριστικούς λογαριασμούς για το ποσό αυτό, η Επιτροπή θα αφαιρέσει τα ποσά αυτά από το τελικό υπόλοιπο στη διαδικασία δημοσιονομικής εκκαθάρισης των λογαριασμών πριν από το κλείσιμο.

([12]) Άρθρο 34 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013.

([13]) Η προθεσμία που ορίζεται στο άρθρο 65 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 παρατάθηκε κατά δύο έτη με το άρθρο 2 του κανονισμού (ΕΕ) 2020/2220.

([14]) Το άρθρο 67 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 απαριθμεί τα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης που καλύπτονται από το σύστημα ΟΣΔΕ. Τα μέτρα εκτός ΟΣΔΕ είναι μέτρα που δεν απαριθμούνται στο εν λόγω άρθρο.

([15]) Κανονισμός (ΕΕ) 2021/2115 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 2021, σχετικά με τη θέσπιση κανόνων για τη στήριξη των στρατηγικών σχεδίων που πρέπει να καταρτίζονται από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής (στρατηγικά σχέδια για την ΚΓΠ) και να χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 και (ΕΕ) αριθ. 1307/2013 (ΕΕ L 435 της 6.12.2021, σ. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj).

Ο οργανισμός πιστοποίησης στο αντίστοιχο κράτος μέλος θα πρέπει να επιβεβαιώσει στην έκθεση σχετικά με τους οριστικούς λογαριασμούς που πρέπει να υποβληθούν έως τις 30 Ιουνίου 2026 ότι οι προκαταβολές που καταβλήθηκαν στους δικαιούχους στο πλαίσιο της περιόδου προγραμματισμού 2014-2022 έχουν εκκαθαριστεί και ότι μόνο οι προκαταβολές που σχετίζονται με έργα με τελικές πληρωμές στο πλαίσιο του στρατηγικού σχεδίου για την ΚΓΠ για την περίοδο 2023-2027 παραμένουν ανεκκαθάριστες ή ότι το εν λόγω κράτος μέλος έχει κινήσει τις αναγκαίες διαδικασίες ανάκτησης.

3.2. **Πρόσθετη εθνική χρηματοδότηση**

Η ημερομηνία επιλεξιμότητας της 31ης Δεκεμβρίου 2025 δεν ισχύει για συμπληρωματική εθνική χρηματοδότηση. Συνεπώς, οι πληρωμές από συμπληρωματικούς εθνικούς πόρους σε δικαιούχους του προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης μπορούν να πραγματοποιηθούν μετά την 31η Δεκεμβρίου 2025.

Τα κράτη μέλη δύνανται να παρέχουν στήριξη στους γεωργούς με συμπληρωματική εθνική χρηματοδότηση εκτός του προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης σύμφωνα με τους κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις. Για τη συμπληρωματική εθνική χρηματοδότηση που περιλαμβάνεται στα σχέδια αγροτικής ανάπτυξης βάσει του άρθρου 82 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013, οι πληρωμές που πραγματοποιούνται μετά το κλείσιμο του προγράμματος πρέπει να υπόκεινται σε χωριστή αξιολόγηση ως κρατική ενίσχυση. Αποτελεί ευθύνη του κράτους μέλους να λαμβάνει εκ των προτέρων την έγκριση αυτή, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι πληρωμές στους δικαιούχους συμμορφώνονται με τους κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις.

Επιπλέον, είναι αποτελεί των κρατών μελών να διασφαλίζουν ότι οι δικαιούχοι εκπληρώνουν τις δεσμεύσεις τους καθ' όλη τη διάρκεια της καθορισμένης περιόδου, ακόμη και αν μέρος της δέσμευσης παρατείνεται μετά το κλείσιμο του προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης. Αυτό απαιτεί από τα κράτη μέλη να διενεργούν τους αναγκαίους ελέγχους σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 έως το τέλος της περιόδου δέσμευσης. Εάν οι δεσμεύσεις δεν τηρηθούν —ή δεν τηρηθούν πλήρως— έως το τέλος της περιόδου δέσμευσης, τα κράτη μέλη πρέπει να ανακτήσουν τα αντίστοιχα ποσά και να τα επιστρέψουν στον προϋπολογισμό της Ένωσης [βλ. μεταβατικούς κανόνες στο άρθρο 104 παράγραφος 1 στοιχείο α) σημείο iv) του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2116 ([16]) και στο άρθρο 14 στοιχείο β) του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 2022/1173 της Επιτροπής].

3.3. **Σχέδιο χρηματοδότησης — καθορισμός ανώτατου ορίου των δαπανών ανά μέτρο**

Η Επιτροπή υποχρεούται να θέτει ανώτατο όριο σε κάθε δηλωθείσα δαπάνη η οποία υπερβαίνει τα ποσά που έχουν προγραμματιστεί στο ισχύον σχέδιο χρηματοδότησης για κάθε μέτρο σύμφωνα με το άρθρο 36 παράγραφος 3 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013.

Εάν η δαπάνη υπόκειται σε ανώτατο όριο για κάποιο μέτρο και ένα κράτος μέλος προβεί σε δεόντως αιτιολογημένες τροποποιήσεις του οικείου ΠΑΑ εντός των προθεσμιών που ορίζονται στο άρθρο 4 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 808/2014, οι αποκλειόμενες δαπάνες μπορούν να καταβληθούν αργότερα, μετά την αποδοχή της τροποποίησης του ΠΑΑ από την Επιτροπή [όπως προβλέπεται στο άρθρο 23 παράγραφος 2 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 908/2014].

3.4. **Ειδικές διατάξεις σχετικά με τις δαπάνες για πράξεις που προσδιορίζονται στο άρθρο 59 παράγραφος 4 στοιχεία ε), στ) και ζ) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013**

Στο ακόλουθο τμήμα επεξηγούνται οι ειδικές διατάξεις για τις δαπάνες για πράξεις που αναφέρονται στο άρθρο 59 παράγραφος 4 στοιχεία ε), στ) και ζ) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013, οι οποίες προβλέπουν παρεκκλίσεις από τα ποσοστά συνεισφοράς του ΕΓΤΑΑ που ορίζονται στο άρθρο 59 παράγραφος 3. Οι παρεκκλίσεις αυτές εφαρμόζονται σε ειδικές περιπτώσεις στις οποίες επιτρέπονται υψηλότερα ποσοστά συγχρηματοδότησης υπό ορισμένες προϋποθέσεις, βάσει των οποίων απαιτούνται επαλήθευση και πιθανές προσαρμογές κατά το κλείσιμο, ώστε να διασφαλίζεται η συμμόρφωση με τους κανόνες.

Στο άρθρο 59 παράγραφος 4 στοιχείο ε) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 προβλέπεται ότι το μέγιστο ποσοστό συγχρηματοδότησης ανέρχεται σε 100 % για τις πράξεις που λαμβάνουν χρηματοδότηση από κονδύλια που μεταφέρονται στο ΕΓΤΑΑ κατ' εφαρμογή του άρθρου 136α παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 73/2009 και του άρθρου 7 παράγραφος 2 και του άρθρου 14 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1307/2013. Ως εκ τούτου, η συμμόρφωση με τη διάταξη αυτή θα ελεγχθεί κατά το κλείσιμο. Εάν οι σωρευτικές δαπάνες που δηλώθηκαν από το κράτος μέλος υπερβαίνουν τα ποσά που διατίθενται ως μεταφορές από άλλα ταμεία στο ΕΓΤΑΑ, θα εφαρμοστεί διόρθωση πληρωμών (επιβολή ανώτατου ορίου).

Στο άρθρο 59 παράγραφος 4 στοιχείο στ) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 προβλέπεται ότι το ποσοστό συγχρηματοδότησης ανέρχεται σε 100 % για ποσό 100 εκατ. EUR (σε τιμές του 2011) που διατίθεται στην Ιρλανδία, για ποσό 500 εκατ. EUR (σε τιμές του 2011) που διατίθεται στην Πορτογαλία και για ποσό 7 εκατ. EUR (σε τιμές του 2011) που διατίθεται στην Κύπρο.

([16]) Κανονισμός (ΕΕ) 2021/2116 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 2021, σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 (ΕΕ L 435 της 6.12.2021, σ. 187, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2116/oj).

Κατά το κλείσιμο θα επαληθευτεί η συμμόρφωση με το άρθρο 59 παράγραφος 4 στοιχείο στ) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013. Εάν το σωρευτικό σύνολο των δαπανών που δηλώθηκαν από το σχετικό κράτος μέλος για όλες τις σχετικές γραμμές του προϋπολογισμού υπερβαίνει τα ποσά που διατίθενται σύμφωνα με το άρθρο 59 παράγραφος 4 στοιχείο στ) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013, πρέπει να εφαρμοστεί διόρθωση πληρωμών (επιβολή ανώτατου ορίου).

Το άρθρο 59 παράγραφος 4 στοιχείο ζ) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 επέτρεπε σε κράτη μέλη (Ελλάδα και Ρουμανία) που λαμβάνουν χρηματοδοτική συνδρομή από την 1η Ιανουαρίου 2014 σύμφωνα με το άρθρα 136 και 143 της ΣΛΕΕ να αυξήσουν το ποσοστό συνεισφοράς του ΕΓΤΑΑ κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες κατ' ανώτατο όριο, έως το 95 % συνολικά, για δαπάνες που έχουν πραγματοποιηθεί κατά τα πρώτα δύο έτη εφαρμογής ενός προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης (δηλ. έως το δεύτερο τρίμηνο του 2017 για τη Ρουμανία και το τέταρτο τρίμηνο του 2017 για την Ελλάδα). Ωστόσο, το άρθρο 59 παράγραφος 4 στοιχείο ζ) απαιτεί επίσης το ποσοστό συνεισφοράς του ΕΓΤΑΑ που θα εφαρμοζόταν χωρίς αυτή την παρέκκλιση να τηρείται για το σύνολο των δημόσιων δαπανών που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια της περιόδου προγραμματισμού.

Κατά το κλείσιμο, η Επιτροπή θα επαληθεύει ότι η προσωρινή παρέκκλιση βάσει του άρθρου 59 παράγραφος 4 στοιχείο ζ) έχει εφαρμοστεί ορθά από τα σχετικά κράτη μέλη. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή θα ελέγχει ότι, μετά από περίοδο 2 ετών, το ποσοστό συνεισφοράς που χρησιμοποιείται δεν υπερβαίνει τα ισχύοντα ανώτατα ποσοστά που ορίζονται στο άρθρο 59 παράγραφος 3 για ολόκληρη την περίοδο προγραμματισμού. Η συμμόρφωση με το άρθρο 59 παράγραφος 4 στοιχείο ζ) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 ελέγχεται και σε περίπτωση μη συμμόρφωσης θα πρέπει να εφαρμόζονται διορθώσεις.

3.5. **Ειδικοί κανόνες επιλεξιμότητας που ισχύουν για δράσεις στο πλαίσιο των μέσων χρηματοοικονομικής τεχνικής βάσει του άρθρου 42 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013**

Κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2022 έχουν συσταθεί μόνο ταμεία δανείων και εγγυήσεων από τις διαχειριστικές αρχές του ΕΓΤΑΑ. Κατά συνέπεια, οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές δεν υπεισέρχονται σε λεπτομέρειες όσον αφορά τα μέσα χρηματοοικονομικής τεχνικής (ΜΧΤ) ιδίων και οιονεί ιδίων κεφαλαίων.

Η επιλεξιμότητα των δαπανών των μέσων χρηματοοικονομικής τεχνικής κατά το κλείσιμο ορίζεται στο άρθρο 42 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 [και στις σχετικές διατάξεις του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 480/2014 της Επιτροπής ([17]), όπως επεξηγείται στις κατωτέρω παραγράφους]. Σύμφωνα με το άρθρο 42 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, κατά το κλείσιμο ενός προγράμματος, οι επιλέξιμες δαπάνες του μέσου χρηματοοικονομικής τεχνικής θα είναι το συνολικό ποσό των συνεισφορών που πράγματι καταβλήθηκαν από τα προγράμματα ή, σε περίπτωση εγγυήσεων, των δεσμεύσεων του μέσου χρηματοοικονομικής τεχνικής, εντός της περιόδου επιλεξιμότητας, το οποίο αντιστοιχεί σε:

α) πληρωμές στους τελικούς αποδέκτες και, στις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 37 παράγραφος 7 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, πληρωμές προς όφελος των τελικών αποδεκτών·

β) πόρους που δεσμεύτηκαν για συμβάσεις εγγυήσεων, ανεξαρτήτως αν είναι εκκρεμείς ή έχουν λήξει, για τη χρηματοδότηση πιθανών καταπτώσεων εγγυήσεων για ζημίες, που υπολογίζονται επί τη βάσει συνετής εκ των προτέρων αξιολόγησης κινδύνου και καλύπτουν πολλαπλό ποσό υφισταμένων νέων δανείων ή άλλων μέσων υψηλού κινδύνου για νέες επενδύσεις σε τελικούς αποδέκτες·

γ) κεφαλαιοποιημένες επιδοτήσεις επιτοκίου ή επιδοτήσεις προμηθειών εγγύησης που πρέπει να καταβληθούν για περίοδο που δεν υπερβαίνει τα 10 έτη μετά την περίοδο επιλεξιμότητας, οι οποίες έχουν χρησιμοποιηθεί σε συνδυασμό με τα μέσα χρηματοοικονομικής τεχνικής, έχουν καταβληθεί σε διαχειριστικό λογαριασμό που δημιουργήθηκε ειδικά γι' αυτόν τον σκοπό, για την αποτελεσματική εκταμίευση μετά την περίοδο επιλεξιμότητας, που όμως αφορούν δάνεια ή άλλα μέσα υψηλού κινδύνου που εκταμιεύθηκαν για επενδύσεις σε τελικούς αποδέκτες εντός της περιόδου επιλεξιμότητας·

δ) πληρωμή δαπανών διαχείρισης ή πληρωμή αμοιβών διαχείρισης του μέσου χρηματοοικονομικής τεχνικής.

Μόνο οι δαπάνες που πραγματοποιούνται σύμφωνα με το άρθρο 42 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 μπορούν να θεωρηθούν επιλέξιμες. Οι επενδύσεις από τους τελικούς αποδέκτες δεν χρειάζεται να έχουν ολοκληρωθεί.

Οι πόροι του προγράμματος που δεσμεύτηκαν για το ΜΧΤ στη συμφωνία χρηματοδότησης και/ή καταβλήθηκαν σε αυτό, αλλά δεν εκταμιεύθηκαν σε τελικούς αποδέκτες ούτε προβλέφθηκαν για συμβάσεις εγγυήσεων για τα εκταμιευθέντα υποκείμενα δάνεια κ.λπ., δεν αποτελούν επιλέξιμες δαπάνες.

([17]) Κατ' εξουσιοδότηση κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 480/2014 της Επιτροπής, της 3ης Μαρτίου 2014, για τη συμπλήρωση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΕ L 138 της 13.5.2014, σ. 5, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2014/480/2019-05-30).

Η περίοδος επιλεξιμότητας και η επακόλουθη υποβολή των οριστικών λογαριασμών διέπονται από μεταβατικές διατάξεις που ορίζονται στο άρθρο 1 και στο άρθρο 2 παράγραφος 1 του μεταβατικού κανονισμού.

Όσον αφορά τα δάνεια, οι επιλέξιμες δαπάνες αντιστοιχούν στους πόρους του προγράμματος που πράγματι εκταμιεύθηκαν σε τελικούς αποδέκτες, όπως ορίζεται στο άρθρο 42 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013. Οι πόροι του προγράμματος οι οποίοι δεσμεύτηκαν στις συμβάσεις με τους τελικούς αποδέκτες και δεν εκταμιεύθηκαν δεν είναι επιλέξιμοι. Επιλέξιμες είναι επίσης οι επιδοτήσεις επιτοκίου, οι επιδοτήσεις προμηθειών εγγύησης και η τεχνική υποστήριξη που καταβάλλονται προς όφελος των τελικών αποδεκτών κατά τη διάρκεια της περιόδου επιλεξιμότητας.

Όσον αφορά τις εγγυήσεις, οι πόροι του προγράμματος που δεσμεύτηκαν για συμβάσεις εγγυήσεων είναι επιλέξιμοι μόνο εάν τα υποκείμενα δάνεια ή άλλα μέσα υψηλού κινδύνου έχουν εκταμιευθεί στους τελικούς αποδέκτες. Εάν ο ενδιάμεσος χρηματοδοτικός οργανισμός ή η οντότητα που επωφελείται από τις εγγυήσεις δεν έχει εκταμιεύσει το προγραμματισμένο ποσό νέων δανείων ή άλλων μέσων επιμερισμού του κινδύνου στους τελικούς αποδέκτες, η επιλέξιμη δαπάνη θα μειωθεί αναλογικά [όπως προβλέπεται στο άρθρο 8 στοιχείο δ) του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 480/2014].

Η επιλεξιμότητα των δαπανών που ορίζονται στο άρθρο 42 παράγραφος 1 στοιχείο γ) αφορά την περίπτωση συνδυασμού επιχορηγήσεων και χρηματοδοτικών μέσων σε μία ενιαία πράξη, όπως ορίζεται στο άρθρο 37 παράγραφος 7 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013. Οι υπολογισμοί πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη τις σχετικές συμφωνίες χρηματοδότησης, όπως απαιτείται από το άρθρο 11 του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 480/2014 της Επιτροπής.

Το ποσό που πρέπει να καταβληθεί σε λογαριασμό υπό μεσεγγύηση περιλαμβάνει:

α) τις προεξοφλημένες υποχρεώσεις πληρωμής σε περίπτωση κεφαλαιοποιημένων επιδοτήσεων επιτοκίου ή επιδοτήσεων προμηθειών εγγύησης για περίοδο που δεν υπερβαίνει τα 10 έτη μετά την περίοδο επιλεξιμότητας· και/ή

β) τις προεξοφλημένες δαπάνες και αμοιβές διαχείρισης που πρέπει να καταβληθούν μετά την περίοδο επιλεξιμότητας για περίοδο έξι ετών σε περίπτωση μικροπιστώσεων.

Η προσέγγιση για τον καθορισμό του ποσού που πρέπει να καταβληθεί σε λογαριασμό υπό μεσεγγύηση, εφόσον υπάρχει σαφής αιτιολόγηση για την επιλογή της μεθοδολογίας, μπορεί να διαφοροποιείται. Τα κράτη μέλη μπορούν είτε i) να ακολουθούν την προσέγγιση της χρηματοδότησης έργου και να χρησιμοποιούν το 4 % που προτείνεται σε περίπτωση πράξεων που παράγουν καθαρά έσοδα [άρθρο 19 του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 480/2014 της Επιτροπής] είτε ii) να εφαρμόζουν τα βασικά επιτόκια που καθορίζονται από την Επιτροπή ([18]).

Το άρθρο 42 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 προβλέπει εξαίρεση όσον αφορά τις μικροπιστώσεις. Οι κεφαλαιοποιημένες δαπάνες ή αμοιβές διαχείρισης που πρέπει να καταβληθούν για περίοδο που δεν υπερβαίνει τα έξι έτη μετά την περίοδο επιλεξιμότητας, σε σχέση με επενδύσεις σε τελικούς αποδέκτες που πραγματοποιήθηκαν εντός της περιόδου επιλεξιμότητας, οι οποίες δεν μπορούν να καλυφθούν από τα άρθρα 44 ή 45, μπορούν να θεωρούνται επιλέξιμες δαπάνες σε περίπτωση που καταβάλλονται σε λογαριασμό υπό μεσεγγύηση που έχει δημιουργηθεί ειδικά για τον σκοπό αυτό. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφοι 1, 2 και 4 του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 480/2014, οι κεφαλαιοποιημένες δαπάνες και αμοιβές διαχείρισης που πρέπει να επιστρέφονται ως επιλέξιμες δαπάνες σύμφωνα με το άρθρο 42 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 πρέπει να υπολογίζονται στο τέλος της περιόδου επιλεξιμότητας ως το σύνολο των προεξοφλημένων δαπανών και αμοιβών διαχείρισης που πρέπει να καταβληθούν μετά την περίοδο επιλεξιμότητας για την περίοδο που ορίζεται στο άρθρο 42 παράγραφος 2 του εν λόγω κανονισμού, και σύμφωνα με τις σχετικές συμφωνίες χρηματοδότησης. Οι κεφαλαιοποιημένες δαπάνες και αμοιβές διαχείρισης που καταβάλλονται μετά την περίοδο επιλεξιμότητας για μέσο χρηματοοικονομικής τεχνικής που χορηγεί μικροπιστώσεις δεν θα πρέπει να υπερβαίνουν το 1 % ετησίως των συνεισφορών του προγράμματος που καταβάλλονται στους τελικούς αποδέκτες, κατά την έννοια του άρθρου 42 παράγραφος 1 στοιχείο α) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, υπό μορφή δανείων, που πρέπει να επιστραφούν στο μέσο χρηματοοικονομικής τεχνικής, και οι οποίες υπολογίζονται pro rata temporis από το τέλος της περιόδου επιλεξιμότητας έως την προγενέστερη από τις ακόλουθες ημερομηνίες: της αποπληρωμής της επένδυσης, της λήξης της διαδικασίας ανάκτησης σε περίπτωση αδυναμίας πληρωμής ή της περιόδου που αναφέρεται στο άρθρο 42 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013. Οι τυχόν υπολειπόμενοι πόροι που παραμένουν στον λογαριασμό υπό μεσεγγύηση μετά την περίοδο που αναφέρεται στο άρθρο 42 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, ή ως αποτέλεσμα μη αναμενόμενης εκκαθάρισης του μέσου χρηματοοικονομικής τεχνικής πριν από τη λήξη της περιόδου αυτής, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται σύμφωνα με το άρθρο 45 του ίδιου κανονισμού.

Οι επανεπενδυόμενοι πόροι που επιστρέφονται ή οι εγγυήσεις που αποδεσμεύονται δεν μπορούν να δηλωθούν ως επιλέξιμες δαπάνες, δηλ. κεφάλαια που εμπίπτουν σε δεύτερο και σε επόμενους κύκλους επενδύσεων.

([18]) Η μεθοδολογία καθορίζεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την αναθεώρηση της μεθόδου καθορισμού των επιτοκίων αναφοράς και προεξόφλησης (2008/C 14/02) (ΕΕ C 14 της 19.1.2008, σ. 6). Τα βασικά επιτόκια δημοσιεύονται εδώ: https://competition-policy.ec.europa.eu/system/files/2023-12/reference_rates_base_rates2024_1_croatia_eurozone.pdf.

Επιπλέον, οι πόροι από τη διαχείριση των ταμειακών διαθεσίμων που επενδύονται σύμφωνα με το άρθρο 43 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 θεωρούνται επίσης μη επιλέξιμες δαπάνες κατά το κλείσιμο. Οι τόκοι που προκύπτουν από πληρωμές από το ΠΑΑ στο χρηματοδοτικό μέσο, οι οποίοι αποδίδονται στη συνεισφορά των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), αφορούν την ταμειακή διαχείριση των πόρων του ΠΑΑ που καταβάλλονται στο χρηματοδοτικό μέσο. Κατά το κλείσιμο του ΠΑΑ, οποιοδήποτε από τα ποσά αυτά δεν έχει χρησιμοποιηθεί σύμφωνα με το άρθρο 43 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 θα πρέπει να αφαιρείται από τις επιλέξιμες δαπάνες.

Εάν υπάρχουν αρνητικοί καθαροί τόκοι, μπορούν να καλυφθούν από τους πόρους που επιστρέφονται σύμφωνα με το άρθρο 44 παράγραφος 1 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013.

Σε κάθε περίπτωση, η διαχειριστική αρχή θα πρέπει να διασφαλίζει την τήρηση αρχείων.

Η καταβολή του τελικού υπολοίπου ρυθμίζεται από το άρθρο 41 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013.

Όσον αφορά την επαναχρησιμοποίηση των πόρων μετά τη λήξη της περιόδου επιλεξιμότητας, ισχύει το άρθρο 45 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013.

Κατά το χρονικό διάστημα που υπολείπεται μέχρι το κλείσιμο, τα κράτη μέλη και οι διαχειριστικές αρχές μπορούν να ανακαλούν συνεισφορές από προγράμματα στα μέσα χρηματοοικονομικής τεχνικής που αναφέρονται στο άρθρο 38 παράγραφος 1 στοιχεία α) και γ) και από τα μέσα χρηματοοικονομικής τεχνικής που αναφέρονται στο άρθρο 38 παράγραφος 1 στοιχείο β) και εφαρμόζονται σύμφωνα με το άρθρο 38 παράγραφος 4 στοιχεία α), β) και γ) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, μόνο αν οι συνεισφορές αυτές δεν έχουν ήδη περιληφθεί σε αίτημα πληρωμής, όπως αναφέρεται στο άρθρο 41 του εν λόγω κανονισμού.

3.6. **Μεταφορά παρεμβάσεων του ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης και ελέγχου (ΟΣΔΕ) από τα ΠΑΑ της περιόδου 2014-2022 στα στρατηγικά σχέδια για την ΚΓΠ κατά την περίοδο 2023-2027**

Σύμφωνα με το άρθρο 155 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2115, οι δεσμεύσεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο των πολυετών μέτρων που προσδιορίζονται στα άρθρα 22, 28, 29, 33 και 34 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 (που αντιστοιχούν στα μέτρα 8.1, 10, 11, 14 και 15 των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης) μπορούν να μεταφέρονται σε παρεμβάσεις σύμφωνα με το άρθρο 70 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2116 του στρατηγικού σχεδίου για την ΚΓΠ (ΕΓΤΑΑ). Επιπλέον, το άρθρο 155 παράγραφος 5 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2115 επιτρέπει την ανάληψη δεσμεύσεων βάσει των άρθρων 28 και 29 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 (μέτρα 10 και 11 των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης) για τη λήψη στήριξης από το ΕΓΤΕ (οικολογικά προγράμματα) στο πλαίσιο του στρατηγικού σχεδίου για την ΚΓΠ, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω δεσμεύσεις πληρούν ειδικές προϋποθέσεις, όπως η επιλεξιμότητα για «οικολογικά προγράμματα τύπου β» σύμφωνα με το άρθρο 31 παράγραφος 7 πρώτο εδάφιο στοιχείο β).

Για τις δαπάνες που μεταφέρονται από τις τρέχουσες δεσμεύσεις του ΠΑΑ στο σχέδιο για την ΚΓΠ, οι οποίες θα χρηματοδοτηθούν από τον προϋπολογισμό του σχεδίου για την ΚΓΠ (2023-2027), ισχύουν νέες απαιτήσεις αιρεσιμότητας. Το άρθρο 48 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 επιτρέπει στους γεωργούς να αποσύρονται από τις εν λόγω δεσμεύσεις εάν δεν συμφωνούν με τους νέους όρους, όπως εκείνους που σχετίζονται με την αιρεσιμότητα.

3.6.1. *Καταβολή πληρωμών μεταξύ διαφορετικών περιόδων προγραμματισμού*

Η καταβολή προκαταβολών στο πλαίσιο του ΠΑΑ κατά τον διακανονισμό των τελικών πληρωμών στο πλαίσιο των σχεδίων για την ΚΓΠ θα πρέπει να πραγματοποιείται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και σε περιορισμένη έκταση, βάσει των ρυθμίσεων του άρθρου 155 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2115.

Δεδομένου ότι το άρθρο 155 προβλέπει την επιλεξιμότητα ορισμένων δαπανών που πραγματοποιήθηκαν κατά τις προηγούμενες περιόδους προγραμματισμού υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω δαπάνες περιλαμβάνονται στα σχέδια για την ΚΓΠ και τηρούν τους κανόνες του νέου νομοθετικού πλαισίου, οι κανόνες σχετικά με τις υποχρεώσεις τους, καθώς και οι κανόνες σχετικά με τους ελέγχους, ενδέχεται να αλλάξουν σημαντικά για τους δικαιούχους στην περίπτωση μέτρων που υπάγονται στο ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου (ΟΣΔΕ). Ως εκ τούτου, ο συνδυασμός πληρωμών για μεμονωμένη δέσμευση από δύο περιόδους προγραμματισμού, που διέπονται από διακριτά νομικά πλαίσια, δημιουργεί σημαντική διοικητική πολυπλοκότητα τόσο για τις διαχειριστικές αρχές όσο και για τους δικαιούχους και θα πρέπει, κατά το δυνατόν, να αποφεύγεται.

Για την αντιμετώπιση πιθανών χρηματοδοτικών κενών και την αποφυγή της πολυπλοκότητας της εφαρμογής διαφορετικών συνόλων κανόνων στις δαπάνες που πραγματοποιούνται κατά τις δύο περιόδους προγραμματισμού, τα κράτη μέλη μπορούν να εξετάζουν άλλες δυνατότητες, όπως η ανακατανομή του χρηματικού κονδυλίου του ΠΑΑ ή η χρήση πρόσθετης εθνικής χρηματοδότησης («συμπληρωματική χρηματοδότηση»), ώστε να διασφαλιστεί ότι οι τελικές πληρωμές μπορούν να διεκπεραιωθούν στο πλαίσιο του ΠΑΑ.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη ότι οι δαπάνες που πραγματοποιούνται από τους δικαιούχους είναι επιλέξιμες στο πλαίσιο των σχεδίων για την ΚΓΠ μόνον εφόσον πραγματοποιούνται από την 1η Ιανουαρίου 2023 και μετά [άρθρο 86 παράγραφος 4 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2115].

3.6.2. *Έλεγχοι αιρεσιμότητας και πολλαπλής συμμόρφωσης*

Μετά την πρόσφατη απλούστευση του άρθρου 83 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2116 [που τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 2024/1468 ([19])], οι γεωργοί με μέγιστο μέγεθος εκμετάλλευσης που δεν υπερβαίνει τα 10 ha εξαιρούνται από τους ελέγχους αιρεσιμότητας. Κατά συνέπεια, δεν υπόκεινται στο σύστημα ελέγχων σχετικά με την αιρεσιμότητα και, για τον λόγο αυτό, οι εν λόγω γεωργοί δεν εξαιρούνται από τους ελέγχους που αφορούν την πολλαπλή συμμόρφωση σύμφωνα με το άρθρο 104 παράγραφος 1 δεύτερο εδάφιο στοιχείο α) σημείο iv) του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2116. Με άλλα λόγια, οι γεωργοί με μέγιστο μέγεθος εκμετάλλευσης που δεν υπερβαίνει τα 10 ha υπόκεινται σε ελέγχους σχετικά με την πολλαπλή συμμόρφωση όταν λαμβάνουν τη σχετική στήριξη από τα σχέδια αγροτικής ανάπτυξης.

Πριν από την πρόσφατη τροποποίηση του άρθρου 104 παράγραφος 1 δεύτερο εδάφιο στοιχείο α) σημείο iv) του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2116, το άρθρο 12 του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) 2022/1172 όριζε μεταβατικούς κανόνες για τη μείωση των υπερβολικών διοικητικών δαπανών και επιβαρύνσεων που σχετίζονται με τους ελέγχους για ορισμένους δικαιούχους, οι οποίοι υπόκεινται ταυτόχρονα στους ελέγχους πολλαπλής συμμόρφωσης και αιρεσιμότητας. Για τους δικαιούχους που λαμβάνουν ενισχύσεις με βάση την έκταση, ο κανόνας του άρθρου 12 του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) 2022/1172 περιόριζε τους ελέγχους μόνο στις απαιτήσεις αιρεσιμότητας. Μόνο σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις αιρεσιμότητας όφειλε να ελεγχθεί η αντίστοιχη υποχρέωση πολλαπλής συμμόρφωσης. Ωστόσο, μετά την τροποποίηση του άρθρου 104 παράγραφος 1 δεύτερο εδάφιο στοιχείο α) σημείο iv) του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2116, οι εν λόγω αντίστοιχες υποχρεώσεις πολλαπλής συμμόρφωσης δεν χρειάζεται να ελέγχονται σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις αιρεσιμότητας [δεδομένου ότι τα άρθρα 96 και 97 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 έχουν καταργηθεί].

3.7. **Μεταφορά παρεμβάσεων εκτός ΟΣΔΕ από τα ΠΑΑ της περιόδου 2014-2022 στα στρατηγικά σχέδια για την ΚΓΠ κατά την περίοδο 2023-2027**

Σύμφωνα με το άρθρο 155 παράγραφος 4 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2115, οι δαπάνες που αφορούν νομικές δεσμεύσεις προς δικαιούχους και οι οποίες πραγματοποιούνται στο πλαίσιο των μέτρων που αναφέρονται στο εν λόγω άρθρο ([20]) μπορούν να είναι επιλέξιμες για συνεισφορά του ΕΓΤΑΑ στο πλαίσιο των στρατηγικών σχεδίων για την ΚΓΠ, υπό τους ακόλουθους όρους:

— οι δαπάνες α) πραγματοποιήθηκαν μετά τις 31 Δεκεμβρίου 2025 (ως δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν νοούνται οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν από τον οργανισμό πληρωμών)· β) προβλέπονται στο στρατηγικό σχέδιο για την ΚΓΠ σύμφωνα με τους κανόνες του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2115, με εξαίρεση το άρθρο 73 παράγραφος 3 πρώτο εδάφιο στοιχείο στ)· και γ) είναι σύμφωνες με τον κανονισμό (ΕΕ) 2021/2116·

— εφαρμόζεται το ποσοστό συνεισφοράς του ΕΓΤΑΑ για την παρέμβαση που καθορίζεται στο στρατηγικό σχέδιο για την ΚΓΠ σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 2021/2115 για την κάλυψη των εν λόγω μέτρων.

Στο πλαίσιο αυτό, ως νομικές δεσμεύσεις νοούνται οι δεσμεύσεις προς τους δικαιούχους οι οποίες είναι αποφάσεις επιχορήγησης ή άλλες διοικητικές πράξεις που εκδίδονται από την εθνική αρχή και που δημιουργούν εύλογες προσδοκίες στον δικαιούχο.

Τα κράτη μέλη μπορούν να συμπεριλάβουν τις μεταφερθείσες δαπάνες στα στρατηγικά τους σχέδια για την ΚΓΠ ([21]), προβλέποντας χωριστή παρέμβαση ή συμπεριλαμβάνοντας τις δαπάνες σε υφιστάμενη παρέμβαση με χωριστό μοναδιαίο ποσό. Οι μεταφερθείσες δαπάνες θα πρέπει να αναφέρονται στο σχέδιο χρηματοδότησης. Στη συνέχεια θα εγκριθούν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο τροποποίησης του στρατηγικού σχεδίου για την ΚΓΠ.

([19]) Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1468 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2024, για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2021/2115 και (ΕΕ) 2021/2116 όσον αφορά τα πρότυπα για την καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση, τα προγράμματα για το κλίμα, το περιβάλλον και την καλή διαβίωση των ζώων, τις τροποποιήσεις των στρατηγικών σχεδίων για την ΚΓΠ, την επανεξέταση των στρατηγικών σχεδίων για την ΚΓΠ και τις εξαιρέσεις από τους ελέγχους και τις κυρώσεις (ΕΕ L, 2024/1468, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1468/oj).

([20]) Πρόκειται για τα ακόλουθα άρθρα: Άρθρα 14 έως 18, άρθρο 19 παράγραφος 1 στοιχεία α) και β) και άρθρα 20, 23 έως 27, 35, 38, 39 και 39α του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013, άρθρο 35 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 και άρθρο 4 του κανονισμού (ΕΕ) 2020/2220.

([21]) Σύμφωνα με τη δομή του παραρτήματος Ι του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 2021/2289, της 21ης Δεκεμβρίου 2021, για τη θέσπιση κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2115 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την παρουσίαση του περιεχομένου των στρατηγικών σχεδίων για την ΚΓΠ και το ηλεκτρονικό σύστημα για την ασφαλή ανταλλαγή πληροφοριών, ιδίως το σημείο 5 στοιχεία δ) και ε) (ΕΕ L 458 της 22.12.2021, σ. 463, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2021/2289/oj).

Οι δαπάνες που αφορούν δεσμεύσεις για επενδύσεις σε υποδομές μεγάλης κλίμακας, και οι οποίες είναι επιλέξιμες βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 αλλά όχι στο πλαίσιο των στρατηγικών σχεδίων για την ΚΓΠ σύμφωνα με το άρθρο 73 παράγραφος 3 πρώτο εδάφιο στοιχείο στ) του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2115, μπορούν να συμπεριληφθούν στο στρατηγικό σχέδιο για την ΚΓΠ, αλλά μόνο για τους σκοπούς της μεταφοράς δαπανών. Η εξαίρεση αυτή προβλέπεται στο άρθρο 155 παράγραφος 4 στοιχείο α) του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2115. Ως εκ τούτου, μια τέτοια παρέμβαση δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για νέες δεσμεύσεις στο πλαίσιο του στρατηγικού σχεδίου για την ΚΓΠ —μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο για τη χρηματοδότηση των υπόλοιπων δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο του ΠΑΑ. Αυτό μπορεί να γίνει είτε με την πρόβλεψη χωριστής παρέμβασης στο στρατηγικό σχέδιο για την ΚΓΠ είτε με την πρόβλεψη, στο πλαίσιο υφιστάμενης παρέμβασης, δράσης / επιμέρους παρέμβασης η οποία προβλέπει τη χρηματοδότηση της επένδυσης σε υποδομές μεγάλης κλίμακας που ξεκίνησε στο πλαίσιο του ΠΑΑ.

Όσον αφορά τη μεταφορά δαπανών που αφορούν δεσμεύσεις στο πλαίσιο του LEADER, η μεταφορά αυτή είναι εφικτή σύμφωνα με το άρθρο 155 παράγραφος 4 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 2021/2115. Ωστόσο, δεδομένου ότι το LEADER αφορά έργα που υλοποιούνται από ομάδες τοπικής δράσης στο πλαίσιο στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης που έχουν εγκριθεί στο πλαίσιο των ΠΑΑ 2014-2022, τα οποία πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί έως τα τέλη της περιόδου προγραμματισμού, η εν λόγω μεταφορά δαπανών θα πρέπει να είναι περιορισμένη και να συνδέεται με δεόντως αιτιολογημένες ειδικές περιστάσεις.

Κατ' αρχήν, το άρθρο 155 παράγραφος 4 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2115 επιτρέπει τη μεταφορά κάθε είδους στήριξης του LEADER (συμπεριλαμβανομένων των προπαρασκευαστικών ενεργειών). Ωστόσο, αυτή η μεταφορά δεσμεύσεων αφορά, στην πράξη, κυρίως έργα με νομικές δεσμεύσεις στο πλαίσιο του επιμέρους μέτρου 19.2 του ΠΑΑ (Στήριξη για την υλοποίηση πράξεων στο πλαίσιο της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων) όπου, για αιτιολογημένους λόγους, συγκεκριμένα έργα δεν μπορούν να ολοκληρωθούν πριν από τα τέλη του 2025, παρά την αρχική πρόβλεψη για την έγκαιρη ολοκλήρωσή τους. Ωστόσο, τα κράτη μέλη πρέπει να παρέχουν στα οικεία συστήματα διαχείρισης και ελέγχου του στρατηγικού τους σχεδίου για την ΚΓΠ πληροφορίες σχετικά με τις πληρωμές και τους ελέγχους των εν λόγω έργων.

Κατά γενικό κανόνα, συνιστάται στα κράτη μέλη να περιορίσουν όσο το δυνατόν περισσότερο τα ποσά των μεταφερόμενων δεσμεύσεων και να προσαρμόσουν τις προσκλήσεις υποβολής προτάσεων στον προϋπολογισμό που είναι ακόμη διαθέσιμος στο πλαίσιο των ΠΑΑ, με σκοπό την υλοποίηση των έργων πριν από το τέλος του 2025. Ωστόσο, για τη βέλτιστη χρήση των διαθέσιμων κονδυλίων και την ελαχιστοποίηση του κινδύνου μη χρησιμοποιηθέντος προϋπολογισμού του ΕΓΤΑΑ/EURI, είναι αποδεκτό ένα ορισμένο επίπεδο υπερδέσμευσης και πιθανής μεταφοράς δαπανών, εφόσον πληρούνται οι όροι του άρθρου 155 παράγραφος 4 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 2021/2115.

3.8. **Τόκοι που προκύπτουν από την προχρηματοδότηση**

Όπως απαιτείται βάσει του άρθρου 35 παράγραφος 4 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013, η Επιτροπή πρέπει να εκκαθαρίσει το συνολικό ποσό της προχρηματοδότησης στην απόφαση εκκαθάρισης των λογαριασμών πριν από το κλείσιμο του προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης. Για τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη παρακαλούνται να αναρτήσουν στο πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης τους τόκους που έχουν προκύψει επί της προχρηματοδότησης που έλαβαν και να τους αφαιρέσουν από τον ποσό των δημόσιων δαπανών που αναφέρεται στην τελική δήλωση δαπανών.

4. **ΥΠΟΒΟΛΗ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΚΛΕΙΣΙΜΟ**

4.1. **Έγγραφα που πρέπει να υποβληθούν από τα κράτη μέλη για το κλείσιμο**

Η Επιτροπή προβαίνει κάθε έτος στην εκκαθάριση λογαριασμών των διαπιστευμένων οργανισμών πληρωμών ([22]). Κατά συνέπεια, το κλείσιμο ενός προγράμματος θα βασίζεται στους ετήσιους λογαριασμούς για όλα τα διαδοχικά οικονομικά έτη (2015-2025) και στις αντίστοιχες αποφάσεις δημοσιονομικής εκκαθάρισης.

Σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013, οι ετήσιοι λογαριασμοί ενός διαπιστευμένου οργανισμού πληρωμών πρέπει να συνοδεύονται από διαχειριστική δήλωση, υπογεγραμμένη από το πρόσωπο που διοικεί τον διαπιστευμένο οργανισμό πληρωμών. Σύμφωνα με το άρθρο 9 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013, σε συνδυασμό με το άρθρο 5 παράγραφος 3 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 908/2014, ο οργανισμός πιστοποίησης πρέπει να γνωμοδοτεί σχετικά με την πληρότητα, την ακρίβεια και την ειλικρίνεια των ετήσιων λογαριασμών του οργανισμού πληρωμών, την ορθή λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου του οργανισμού πληρωμών και τη νομιμότητα και κανονικότητα των δαπανών για τις οποίες έχει ζητηθεί επιστροφή από την Επιτροπή. Ο οργανισμός πιστοποίησης εκπονεί την εν λόγω γνωμοδότηση με βάση τις αρχές και τις μεθόδους ελέγχου που καθορίζονται στα άρθρα 6 και 7 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 908/2014. Η εν λόγω γνωμοδότηση πρέπει να υποστηρίζεται από έκθεση στην οποία αναφέρονται τα στοιχεία που απαιτούνται βάσει του άρθρου 5 παράγραφος 4 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 908/2014. Οι λεπτομέρειες σχετικά με το περιεχόμενο των ετήσιων λογαριασμών του οργανισμού πληρωμών καθορίζονται στο άρθρο 29 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 908/2014.

([22]) Άρθρο 51 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013.

Η Επιτροπή θα προσδιορίσει τις πληροφορίες που πρέπει να υποβάλουν τα κράτη μέλη σε σχέση με το κλείσιμο για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2022 του ΕΓΤΑΑ (εκκαθάριση των τελευταίων ετήσιων λογαριασμών) και θα θεσπίσει ειδικές κατευθυντήριες γραμμές που θα περιέχουν καθοδήγηση προς τους οργανισμούς πιστοποίησης του κράτους μέλους σχετικά με τον έλεγχο πιστοποίησης και την υποβολή εκθέσεων που πρέπει να διενεργηθούν για το κλείσιμο της περιόδου προγραμματισμού 2014-2022 του ΕΓΤΑΑ ([23]).

Σύμφωνα με το άρθρο 37 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013, το κλείσιμο ενός προγράμματος μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μετά την παραλαβή της τελευταίας ετήσιας έκθεσης προόδου σχετικά με την υλοποίηση (δηλ. της ετήσιας έκθεσης υλοποίησης).

4.2. **Προθεσμία υποβολής των εγγράφων για το κλείσιμο**

Η προθεσμία υποβολής της τελευταίας ετήσιας έκθεσης υλοποίησης είναι η **30ή Ιουνίου 2026** [άρθρο 75 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013].

Τα έγγραφα που απαιτούνται για την εκκαθάριση των λογαριασμών που αφορούν το οικονομικό έτος 2025 θα πρέπει να αποσταλούν στην Επιτροπή έως τις 15 Φεβρουαρίου 2026 ([24]). Κάθε οικονομικό έτος καλύπτει τις δαπάνες που πραγματοποίησαν οι οργανισμοί πληρωμών από την 16η Οκτωβρίου (έτος ν-1) έως την 15η Οκτωβρίου (έτος ν). Επιπλέον, για το έτος τελικής εκτέλεσης (16 Οκτωβρίου 2024 έως 31 Δεκεμβρίου 2025), τα κράτη μέλη πρέπει να υποβάλουν στην Επιτροπή τους λογαριασμούς που καλύπτουν τις δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν έως την 31η Δεκεμβρίου 2025, το αργότερο έξι μήνες μετά την τελική ημερομηνία επιλεξιμότητας, δηλ. έως την 30ή Ιουνίου 2026 ([25]).

Εάν το κράτος μέλος δεν υποβάλει τα προαναφερόμενα έγγραφα στην Επιτροπή έως την 30ή Ιουνίου 2026, το υπόλοιπο θα αποδεσμευτεί αυτόματα ([26]).

4.3. **Τροποποίηση των εγγράφων μετά τη λήξη της προθεσμίας υποβολής τους**

Κατά γενικό κανόνα, δεν θα επιτραπεί στο κράτος μέλος να τροποποιήσει κανένα από τα έγγραφα που αναφέρονται στο σημείο 4.2 μετά τη λήξη της προθεσμίας υποβολής τους, εκτός εάν το ζητήσει η Επιτροπή κατόπιν διευκρινίσεων κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αντιπαραβολής, με εξαίρεση τη διόρθωση σφαλμάτων εκ παραδρομής.

Κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής ή με πρωτοβουλία του κράτους μέλους, είναι δυνατόν να αποσταλούν στην Επιτροπή περαιτέρω στοιχεία σχετικά με την εκκαθάριση των λογαριασμών, εντός περιόδου που ορίζει η Επιτροπή, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου του έργου που απαιτείται για την παροχή των εν λόγω στοιχείων. Ελλείψει των εν λόγω στοιχείων, η Επιτροπή δύναται να προβεί σε εκκαθάριση των λογαριασμών βάσει των στοιχείων που έχει στη διάθεσή της ([27]).

Σε δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις, η Επιτροπή δύναται να αποδεχθεί αίτημα για καθυστέρηση της υποβολής των στοιχείων εάν το συγκεκριμένο αίτημα παραληφθεί εντός της σχετικής προθεσμίας υποβολής ([28]).

4.4. **Διαθεσιμότητα των εγγράφων** ([29])

Τα παραστατικά που αφορούν τις χρηματοδοτούμενες δαπάνες και τα έσοδα για ειδικό προορισμό τα οποία εισπράττονται από το ΕΓΤΑΑ (συμπεριλαμβανομένου του EURI) πρέπει να τηρούνται και να είναι στη διάθεση της Επιτροπής τουλάχιστον επί τρία έτη μετά το έτος κατά το οποίο πραγματοποιήθηκε η τελική πληρωμή από τον οργανισμό πληρωμών.

Σε περίπτωση παρατυπιών ή παραλείψεων, τα παραστατικά πρέπει να τηρούνται και να είναι στη διάθεση της Επιτροπής τουλάχιστον επί τρία έτη μετά το έτος κατά το οποίο τα ποσά ανακτώνται πλήρως από τον δικαιούχο και πιστώνονται στο ΕΓΤΑΑ (συμπεριλαμβανομένου του EURI) ή κατά το οποίο καθορίζονται οι οικονομικές συνέπειες της μη ανάκτησης βάσει του άρθρου 54 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013.

Σε περίπτωση διαδικασίας εκκαθάρισης ως προς τη συμμόρφωση που προβλέπεται στο άρθρο 52 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013, τα παραστατικά, με εξαίρεση τις περιπτώσεις παρατυπιών, πρέπει να φυλάσσονται τουλάχιστον επί ένα έτος μετά από αυτό κατά το οποίο η εν λόγω διαδικασία έχει περατωθεί με ή χωρίς δημοσιονομική διόρθωση ή, εάν κάποια απόφαση συμμόρφωσης εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τουλάχιστον επί ένα έτος μετά το έτος περαίωσης της εν λόγω διαδικασίας.

([23]) Κατευθυντήριες γραμμές για τον έλεγχο πιστοποίησης των λογαριασμών ΕΓΤΕ/ΕΓΤΑΑ — Απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων και γνωμοδοτήσεις που εκδίδονται από τον οργανισμό πιστοποίησης.
([24]) Άρθρο 30 παράγραφος 2 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 908/2014.
([25]) Άρθρο 37 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013.
([26]) Άρθρο 37 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013.
([27]) Άρθρο 30 παράγραφος 3 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 908/2014.
([28]) Άρθρο 30 παράγραφος 4 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 908/2014.
([29]) Άρθρο 32 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 908/2014.

Τα παραστατικά είναι δυνατόν να φυλάσσονται σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή ή και στις δύο μορφές.

Τα έγγραφα μπορούν να τηρούνται αποκλειστικά σε ηλεκτρονική μορφή μόνον εάν το εθνικό δίκαιο του οικείου κράτους μέλους επιτρέπει τη χρήση ηλεκτρονικών εγγράφων ως αποδεικτικών στοιχείων για τις υποκείμενες πράξεις στο πλαίσιο διαδικασιών ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

Εάν τα έγγραφα φυλάσσονται μόνο σε ηλεκτρονική μορφή, το χρησιμοποιούμενο για τον σκοπό αυτόν σύστημα πρέπει να είναι σύμφωνο με το σημείο 3 στοιχείο Β) του παραρτήματος Ι του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) 2022/127.

5. ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

5.1. Εκκαθάριση των λογαριασμών

Η τελευταία απόφαση εκκαθάρισης των λογαριασμών πριν από το κλείσιμο ενός προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης θα βασίζεται στα ίδια έγγραφα τεκμηρίωσης [άρθρο 29 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 908/2014] με οποιαδήποτε προηγούμενη ετήσια απόφαση εκκαθάρισης, αλλά θα έχει διαφορετικό χρονοδιάγραμμα και θα αφορά πέντε «τρίμηνα» αντί για τέσσερα.

Η τελευταία απόφαση εκκαθάρισης των λογαριασμών πριν από το κλείσιμο θα καθορίσει τα ποσά των δαπανών που πραγματοποιήθηκαν στο κράτος μέλος κατά την περίοδο από τις 16 Οκτωβρίου 2024 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2025, τα οποία θα καταλογιστούν στο ΕΓΤΑΑ με βάση τους λογαριασμούς που αναφέρονται στο άρθρο 29 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 908/2014. Η τελευταία απόφαση εκκαθάρισης των λογαριασμών θα καθορίσει επίσης τις επιλέξιμες δαπάνες για τα χρηματοδοτικά μέσα που αναφέρονται στο άρθρο 42 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 και τυχόν μειώσεις και αναστολές βάσει των άρθρων 41 και 42 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013.

Ως αποτέλεσμα της απόφασης εκκαθάρισης των λογαριασμών, το ποσό που είναι ανακτήσιμο από το κράτος μέλος ή πληρωτέο σε αυτό θα προκύπτει από την αφαίρεση των ενδιάμεσων πληρωμών της περιόδου από την 16η Οκτωβρίου 2024 έως την 31η Δεκεμβρίου 2025 από τις δαπάνες που αναγνωρίζονται ως καταλογιστέες στο Ταμείο για την ίδια περίοδο. Ωστόσο, σε περίπτωση που η προχρηματοδότηση και οι ενδιάμεσες πληρωμές καλύπτουν το 95 % της συνολικής συνεισφοράς του ΕΓΤΑΑ και του EURI (βλ. σημείο 2.3 των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών), η Επιτροπή θα προβεί στην εκκαθάριση της προχρηματοδότησης με κάθε μεταγενέστερη δήλωση δαπανών. Στην περίπτωση αυτή, το ποσό προς ανάκτηση ή καταβολή θα καθοριστεί με την αφαίρεση των ενδιάμεσων πληρωμών κατά την περίοδο από την 16η Οκτωβρίου 2024 έως την 31η Δεκεμβρίου 2025 και του εκκαθαρισμένου ποσού της προχρηματοδότησης για την αντίστοιχη περίοδο από τις δαπάνες που αναγνωρίζονται ως καταλογιστέες στο Ταμείο για την ίδια περίοδο.

Η Επιτροπή θα κοινοποιήσει στα κράτος μέλος τα αποτελέσματα της εξέτασης των λογαριασμών, μαζί με τυχόν τροποποιήσεις που προτείνει, εντός τριών μηνών από την παραλαβή των οριστικών λογαριασμών.

Εάν, για λόγους οφειλόμενους στο κράτος μέλος, η Επιτροπή δεν είναι σε θέση να εκκαθαρίσει τους λογαριασμούς εντός τεσσάρων μηνών από την παραλαβή τους, η Επιτροπή κοινοποιεί στο λόγω κράτος μέλος τις συμπληρωματικές έρευνες που προτίθεται να διενεργήσει.

5.2. Υπολογισμός του υπολοίπου κλεισίματος

Στην απόφαση εκκαθάρισης των λογαριασμών που αναφέρεται στο σημείο 5.1. των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών, η Επιτροπή θα υπολογίσει και θα ενσωματώσει επίσης το υπόλοιπο που πρέπει να καταβληθεί ή να ανακτηθεί κατά το κλείσιμο ενός προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης. Ωστόσο, είναι σκόπιμο να σημειωθεί ότι εάν υπάρχουν ετήσιοι λογαριασμοί για προηγούμενα οικονομικά έτη οι οποίοι παραμένουν ανεκκαθάριστοι μετά την απόφαση εκκαθάρισης για το τελευταίο έτος εκτέλεσης, το πρόγραμμα δεν μπορεί να κλείσει και το υπόλοιπο δεν μπορεί να καταβληθεί.

Τυχόν εκκρεμείς εντολές ανάκτησης που έχει εκδώσει η Επιτροπή θα συμψηφιστούν με την καταβολή του τελικού υπολοίπου.

Σε περίπτωση που ένα κράτος μέλος έχει προβεί σε δημοσιονομικές προσαρμογές μετά τους ελέγχους που διενήργησε και έχει ανακτήσει τα αντίστοιχα ποσά, πρέπει να επαναδιαθέσει τα ποσά στο σχετικό πρόγραμμα. Σύμφωνα με το άρθρο 56 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013, τα ποσά της ενωσιακής χρηματοδότησης στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ που ακυρώνονται και τα ανακτώμενα ποσά καθώς και οι αντίστοιχοι τόκοι πρέπει να επαναδιατίθενται στο σχετικό πρόγραμμα. Συνεπώς, τα ανακτώμενα ποσά από παρατυπίες που αφορούν την περίοδο προγραμματισμού 2014-2022 δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση πράξεων στο πλαίσιο του στρατηγικού σχεδίου για την ΚΓΠ, ούτε μπορούν να επαναδιατεθούν για πράξεις/έργα που αποτέλεσαν αντικείμενο δημοσιονομικής προσαρμογής ([30]). Κατά το κλείσιμο ενός ΠΑΑ, τα ποσά τα οποία δεν έχει επαναχρησιμοποιήσει το κράτος μέλος πρέπει να επιστραφούν στον προϋπολογισμό της Ένωσης και, ως εκ τούτου, θα αφαιρεθούν από το τελικό υπόλοιπο.

([30]) Άρθρο 56 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013.

Κατά το κλείσιμο ενός ΠΑΑ, η Επιτροπή θα λαμβάνει επίσης υπόψη την τελευταία ετήσια έκθεση προόδου σχετικά με την υλοποίηση του προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης, η οποία αναφέρεται στο άρθρο 75 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013. Η Επιτροπή θα ενημερώνει το κράτος μέλος εντός πέντε μηνών για τα αποτελέσματα της εξέτασης της εν λόγω έκθεσης ([31]).

Τυχόν εκκρεμείς πληρωμές που μειώνονται ή αναστέλλονται δυνάμει των άρθρων 41 και 42 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 θα ληφθούν υπόψη από την Επιτροπή στο υπόλοιπο κλεισίματος με τη μείωση της τελικής πληρωμής κατά τα εν λόγω ποσά μειώσεων και αναστολών.

Η Επιτροπή θα ενημερώσει γραπτώς το κράτος μέλος σχετικά με την πρότασή της για την καταβολή ή την ανάκτηση του υπολοίπου.

Παράδειγμα υπολογισμού του τελικού υπολοίπου παρέχεται στον πίνακα 1 των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών.

5.3. **Μειώσεις λόγω μη τήρησης της προθεσμίας πληρωμής κατά το κλείσιμο του προγράμματος**

Η επαλήθευση της τήρησης της προθεσμίας της τελευταίας πληρωμής για τις πληρωμές στους δικαιούχους στο πλαίσιο των ΠΑΑ πριν από το κλείσιμο ενός προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης θα βασίζεται στις ίδιες διατάξεις [άρθρο 75 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 και άρθρο 5α του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 907/2014] με κάθε προθεσμία ετήσιας πληρωμής, αλλά θα έχει διαφορετικό χρονοδιάγραμμα, όπως και η τελευταία απόφαση εκκαθάρισης των λογαριασμών.

Ο υπολογισμός του ορίου του 5 % που αναφέρεται στο άρθρο 5α παράγραφος 2 του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 907/2014 για το τελευταίο έτος εφαρμογής δεν θα μεταβληθεί, δηλ. στην περίοδο του αποθεματικού θα ληφθούν υπόψη τα ακόλουθα τρίμηνα: τρίτο τρίμηνο του 2024 έως το δεύτερο τρίμηνο του 2025. Το τρίτο και τέταρτο τρίμηνο του 2025 θα αντιμετωπίζονται ως τρίμηνα καθυστερημένης πληρωμής και δεν θα αλλάξουν το αποθεματικό.

Ο τελευταίος υπολογισμός της μείωσης των προθεσμιών πληρωμής για δεδομένο πρόγραμμα θα βασίζεται σε 5 αντί για 4 τρίμηνα, δηλ. θα λαμβάνεται υπόψη το τέταρτο τρίμηνο του 2025.

5.4. **Καταβολή του υπολοίπου**

Η Επιτροπή θα καταβάλει το υπόλοιπο, με την επιφύλαξη της διαθεσιμότητας πόρων, το αργότερο εντός έξι μηνών από τη στιγμή που θα παραλάβει τους τελευταίους ετήσιους λογαριασμούς και την ετήσια έκθεση προόδου και όλοι οι ετήσιοι λογαριασμοί θα έχουν εκκαθαριστεί ([32]). Αυτή η καταβολή του τελικού υπολοίπου πραγματοποιείται με την επιφύλαξη τυχόν μεταγενέστερων αποφάσεων συμμόρφωσης μετά το κλείσιμο ενός προγράμματος.

5.5. **Αποδεσμεύσεις**

Η Επιτροπή θα αποδεσμεύσει αυτόματα το τμήμα των δημοσιονομικών δεσμεύσεων που παραμένουν ανοικτές κατά την τελευταία ημερομηνία επιλεξιμότητας των δαπανών (31 Δεκεμβρίου 2025) για το οποίο το κράτος μέλος δεν έχει υποβάλει δήλωση δαπανών έως την 30ή Ιουνίου 2026 ([33]).

Μετά την καταβολή του υπολοίπου, η Επιτροπή θα αποδεσμεύσει τυχόν εκκρεμείς ανοικτές δεσμεύσεις εντός έξι μηνών από το κλείσιμο ([34]).

Σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) 2018/1046 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (δημοσιονομικός κανονισμός) ([35]), οι πιστώσεις που αντιστοιχούν σε αποδεσμεύσεις μπορούν να ανασυσταθούν σε περίπτωση προδήλου σφάλματος αποδιδόμενου αποκλειστικά στην Επιτροπή.

([31]) Άρθρο 50 παράγραφος 7 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013.
([32]) Άρθρο 37 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013.
([33]) Άρθρο 38 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013.
([34]) Άρθρο 37 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013.
([35]) Κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) 2018/1046 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουλίου 2018, σχετικά με τους δημοσιονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης, την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1296/2013, (ΕΕ) αριθ. 1301/2013, (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, (ΕΕ) αριθ. 1304/2013, (ΕΕ) αριθ. 1309/2013, (ΕΕ) αριθ. 1316/2013, (ΕΕ) αριθ. 223/2014, (ΕΕ) αριθ. 283/2014 και της απόφασης αριθ. 541/2014/ΕΕ και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 966/2012. Ο κανονισμός αυτός έχει καταργηθεί με τον κανονισμό (ΕΕ, Ευρατόμ) 2024/2509. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 277 παράγραφος 4, ο καταργηθείς κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) 2018/1046 εξακολουθεί να εφαρμόζεται στις νομικές δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί πριν από την έναρξη ισχύος του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) 2024/2509. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με το άρθρο 76 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 σχετικά με τις νομικές δεσμεύσεις στα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, ο κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) 2018/1046 εξακολουθεί να εφαρμόζεται.

6. ΕΥΘΥΝΕΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΚΛΕΙΣΙΜΟ

6.1. Παρακολούθηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών που εντοπίστηκαν μετά την υποβολή των εγγράφων για το κλείσιμο

Η ευθύνη όσον αφορά την ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών δεν εξαντλείται κατά το κλείσιμο ενός προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης —τα κράτη μέλη οφείλουν να επιδιώξουν την ανάκτηση τυχόν αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών που εντοπίστηκαν μετά το κλείσιμο των προγραμμάτων σε περίπτωση που έχουν καταβληθεί κονδύλια της Ένωσης στους δικαιούχους, σύμφωνα με το άρθρο 59 παράγραφος 1 στοιχείο ε) του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2116 ([36]).

Τα σχετικά ποσά πρέπει να αναφέρονται στην Επιτροπή σύμφωνα με τα παραρτήματα II και III του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 908/2014 και τον πίνακα «50/50», για τους σκοπούς του άρθρου 54 παράγραφος 2 πρώτο και δεύτερο εδάφιο και του άρθρου 54 παράγραφος 3 δεύτερο εδάφιο του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013.

Το άρθρο 54 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 εφαρμόζεται στις εν υπό εξέλιξη διαδικασίες ανάκτησης και στις διαδικασίες ανάκτησης που πρέπει να κινηθούν όσον αφορά τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά που προκύπτουν από την περίοδο προγραμματισμού 2014-2022 του ΕΓΤΑΑ.

Ένα κράτος μέλος δύναται να αποφασίσει να παύσει τη διαδικασία ανάκτησης στις περιπτώσεις στις οποίες οι πραγματοποιηθείσες δαπάνες είναι υψηλότερες από το προς ανάκτηση ποσό, όπως ορίζεται στο άρθρο 54 παράγραφος 3 στοιχείο α) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013, ή εάν η ανάκτηση είναι αδύνατη λόγω αφερεγγυότητας του οφειλέτη ή των προσώπων που φέρουν τη νομική ευθύνη για την παρατυπία, η οποία αφερεγγυότητα έχει διαπιστωθεί και αναγνωριστεί σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο του σχετικού κράτους μέλους, όπως ορίζεται στο άρθρο 54 παράγραφος 3 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013.

Τα ποσά που θα βαρύνουν τα κράτη μέλη σε σχέση με τις εκκρεμείς υποθέσεις παρατυπίας, οι οποίες θα εμπίπτουν στον κανόνα 50/50 ([37]) μετά την απόφαση κλεισίματος, θα πρέπει να επιστρέφονται στον προϋπολογισμό της Ένωσης σε ετήσια βάση.

6.2. Εκκαθάριση ως προς τη συμμόρφωση μετά το κλείσιμο

Το κλείσιμο ενός προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης δεν προδικάζει καμία μεταγενέστερη απόφαση εκκαθάρισης ως προς τη συμμόρφωση, η οποία θα μπορούσε να περιλαμβάνει ποσά που θα βαρύνουν το κράτος μέλος μετά τους ελέγχους της Επιτροπής.

6.3. Αξιολόγηση του πλαισίου επιδόσεων κατά το κλείσιμο

Η αξιολόγηση όσον αφορά την επίτευξη του τελικού στόχου του πλαισίου επιδόσεων του ΠΑΑ θα διενεργηθεί το 2026 με βάση την τελική ετήσια έκθεση υλοποίησης. Στην αξιολόγηση αυτή, η Επιτροπή εξακριβώνει τον βαθμό επίτευξης των τελικών στόχων και εντοπίζει τυχόν σοβαρές αποτυχίες όσον αφορά την επίτευξή τους.

Σοβαρή αποτυχία όσον αφορά την επίτευξη μιας προτεραιότητας του πλαισίου επιδόσεων σημαίνει ότι το ποσοστό επίτευξης ενός στόχου ή στόχων (όταν υπάρχουν περισσότεροι από δύο στόχοι ανά προτεραιότητα) είναι χαμηλότερο από ένα ορισμένο ποσοστό, όπως ορίζεται στο άρθρο 6 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 215/2014 της Επιτροπής. Επιπλέον, η διαπίστωση σοβαρής αποτυχίας όσον αφορά την επίτευξη μιας προτεραιότητας υπόκειται σε ορισμένες σωρευτικές προϋποθέσεις όπως προβλέπεται στο άρθρο 22 παράγραφος 7 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013. Για να μπορέσει η Επιτροπή να διαπιστώσει σοβαρή αποτυχία όσον αφορά την επίτευξη μιας προτεραιότητας, πρέπει πρώτα να διαπιστώσει ότι η σοβαρή αποτυχία οφείλεται σε αδυναμία εφαρμογής και να ενημερώσει σχετικά τη διαχειριστική αρχή, στην οποία πρέπει να δοθεί η δυνατότητα λήψης διορθωτικών μέτρων.

Η Επιτροπή μπορεί να εφαρμόσει δημοσιονομική διόρθωση για διαπιστωμένη σοβαρή αποτυχία σε σχέση με προτεραιότητα του πλαισίου επιδόσεων, αλλά δεν υποχρεούται να το πράξει.

Η Επιτροπή δεν θα εφαρμόσει δημοσιονομικές διορθώσεις σε περιπτώσεις όπου η αποτυχία επίτευξης μιας προτεραιότητας του πλαισίου επιδόσεων οφείλεται στον αντίκτυπο κοινωνικοοικονομικών ή περιβαλλοντικών παραγόντων, σε σημαντικές αλλαγές των οικονομικών και περιβαλλοντικών συνθηκών του σχετικού κράτους μέλους ή σε λόγους ανωτέρας βίας που επηρεάζουν σοβαρά την υλοποίηση των αντίστοιχων προτεραιοτήτων ([38]).

([36]) Πρώην άρθρο 58 παράγραφος 1 στοιχείο ε) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013.
([37]) Άρθρο 54 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013.
([38]) Άρθρο 22 παράγραφος 7 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013.

Πίνακας 1 Παράδειγμα υπολογισμού του τελικού υπολοίπου

Υπολογισμός του τελικού υπολοίπου για ένα ΠΑΑ
I — **Επαλήθευση τήρησης του σχεδίου χρηματοδότησης ανά μέτρο:**
α) Συνολικές δαπάνες που δηλώθηκαν στις ετήσιες δηλώσεις για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2022
β) Προσαρμογές
γ) Μείον το συνολικό ανώτατο όριο σε επίπεδο μέτρου
II — **Αφαίρεση ποσών που έχουν ήδη καταβληθεί στο ΠΑΑ:**
α) Καταβληθείσα προχρηματοδότηση
β) Ενδιάμεσες πληρωμές
= Οφειλόμενο τελικό υπόλοιπο
– Αναστολές/διακοπές
= ΤΕΛΙΚΟ ΥΠΟΛΟΙΠΟ προς καταβολή ή ανάκτηση